ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

MAXSUS KIYIMLAR UCHUN TURLI XIL ASSORTIMENTDAGI KIYIM TIZIMINI ISHLAB CHIQISH

Farg‘ona davlat texnika universiteti,
Yengil sanoat muhandisligi kafedrasi t.f.d., professor
Valiyev Gulam Nabidjanovich,
M43-25 guruh magistranti
Ismoilov Toxirjon Isroiljon o‘g‘li

Annotatsiya: Ushbu maqolada neft sanoati xodimlari uchun mo‘ljallangan maxsus ish kiyimlari tizimini shakllantirish prinsipi yoritilgan. Tadqiqotda neftchilarning ish sharoitlari, xavf omillari, himoya talablariga mos materiallar, ergonomik va texnologik yechimlar, shuningdek assortimentni shakllantirish metodikasi tahlil qilinadi. Maqola neftchilar uchun zamonaviy, xavfsiz va funksional maxsus kiyimlar ishlab chiqishga ilmiy asos bo‘lib xizmat qiladi..

Kalit so‘zlar: neftchilar kiyimi, himoya kiyimlari, olovga chidamli material, antistatik mato, ergonomika, maxsus kiyim tizimi, assortiment.

Аннотация: В данной статье рассматривается принцип формирования системы специальной одежды для работников нефтяной промышленности. В исследовании проанализированы условия труда нефтяников, основные факторы риска, требования к защитным материалам, эргономические и технологические решения, а также методика формирования ассортимента. Статья служит научной основой для разработки современной, безопасной и функциональной спецодежды для нефтяников.

Ключевые слова: спецодежда нефтяников, защитная одежда, огнестойкие материалы, антистатическая ткань, эргономика, система спецодежды, ассортимент.

Abstract: This article examines the principles of developing a clothing system designed for workers in the oil industry. The study analyzes the working conditions of oil workers, risk factors, requirements for protective materials, ergonomic and technological solutions, and the methodology for forming the clothing assortment. This article provides a scientific basis for creating modern, safe, and functional protective clothing for oil industry personnel.

Keywords: oil workers’ clothing, protective garments, flame-resistant materials, antistatic fabric, ergonomics, protective clothing system, assortment.

Neft va gaz sanoati bugungi kunda eng murakkab va yuqori xavfli ishlab chiqarish sohalaridan biri hisoblanadi. Bu tarmoq xodimlari yilning turli fasllarida, keskin o‘zgaruvchan iqlim sharoitlarida, yuqori harorat, yonuvchan moddalarga yaqinlik, kuchli shamol, yomg‘ir, quyosh radiatsiyasi va portlash xavfi mavjud bo‘lgan maydonlarda mehnat qiladilar. Shuning uchun neftchilarning ish kiyimlariga qo‘yiladigan talablar oddiy ish kiyimlariga nisbatan ancha yuqori, murakkab va ko‘p qirrali bo‘lishi tabiiydir. Ish jarayonida ro‘y beradigan eng kichik texnik xato yoki himoya yetishmovchiligi xodim hayoti, ishlab chiqarish jarayonining xavfsizligi va butun majmuaning barqarorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Maxsus kiyimlar tizimi nafaqat ishchining o‘zini himoya qilish, balki ish unumdorligini oshirish, qulaylik yaratish va mehnat jarayonini ergonomik jihatdan yengillashtirishga qaratilgan bo‘lishi kerak. Neftchilarning ish kiyimlari ko‘p funktsiyali bo‘lib, bir vaqtning o‘zida olovdan himoya qilish, kimyoviy moddalarga chidamlilik, shamol va sovuqdan saqlash, elektrostatik zaryadlarni neytrallashtirish, mexanik zarbalardan himoya qilish kabi vazifalarni bajarishi lozim[1].

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

So‘nggi yillarda ishlab chiqaruvchilar tomonidan neftchilar uchun mo‘ljallangan ish kiyimlari assortimentini shakllantirishda innovatsion tolalar, aramid asosidagi olovga chidamli matolar, antistatik iplar, membranali qatlamlar, himoya qoplamalari va yengil kompozit materiallardan keng foydalanilmoqda. Biroq, mavjud kiyimlar tizimining aksariyatida ergonomik yondashuv yetarli darajada takomillashmagan, iqlim sharoitlariga moslashuvchanlik mexanizmlari cheklangan, ekspluatatsion chidamlilik hali ham dolzarb masala bo‘lib qolmoqda[2].

Shu nuqtai nazardan, neftchilar uchun turli xil assortimentdagi maxsus kiyim tizimini shakllantirish prinsipi ilmiy asosda ishlab chiqilishini talab etadi. Assortiment yaratishda xodimning bajaradigan vazifasi, hududning iqlim sharoiti, xavf omillari, ishlab chiqarish bosqichlari va texnik xavfsizlik talablarini kompleks ravishda hisobga olish muhimdir. Har bir bo‘g‘in uchun alohida komplekt, maxsus himoya darajalari, modul tizimi, individual ergonomik yondashuv zarur.

Mazkur tadqiqot neftchilar uchun mo‘ljallangan maxsus kiyimlarning ilmiy asoslangan tizimini yaratish, materiallar tanlovi, konstruktiv yechimlar, himoya funksiyalari va ekspluatatsion xususiyatlarini chuqur tahlil qilishga qaratilgan bo‘lib, amaliyotda xavfsizlik va samaradorlikni oshirishga xizmat qiladi[3].

Neft va gaz sanoati xodimlari uchun mo‘ljallangan maxsus kiyimlar tizimini shakllantirish jarayoni murakkab mehnat sharoitlari, texnologik talablari va xavfsizlik me’yorlarini chuqur o‘rganishni talab etadi. Ushbu sohada qo‘llaniladigan kiyimlar oddiy ish kiyimlaridan butunlay farq qiladi, chunki neftchilar portlash xavfi mavjud muhitlarda, katta mexanik yuklamalar ostida, kimyoviy moddalar bilan bevosita aloqada hamda keskin o‘zgaruvchi iqlim sharoitida faoliyat yuritadilar. Shu sababli, neftchilarning maxsus kiyimlari tizimi himoya funksiyasi, ergonomik qulaylik, materialning chidamliligi, konstruktiv mustahkamligi va ekspluatatsion barqarorligi kabi kompleks talablarga javob berishi shart[4].

Nazariy jihatdan maxsus kiyimlarning samaradorligi, eng avvalo, mehnat jarayonida duch kelinadigan xavflarni to‘g‘ri aniqlash va tahlil qilishga bog‘liq. Neftchilar ish jarayonida olov va yuqori harorat ta’siri, kimyoviy moddalar, texnik moylar, neft mahsulotlari, gazlar, mexanik zarbalar, kesilish va ishqalanish xavflariga uchraydi. Bundan tashqari, tashqi muhitning sovuq, shamolli, nam yoki issiq bo‘lishi ham kiyim talablari shakllanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Shuning uchun maxsus kiyimlar ko‘p qavatli, issiqlik izolyatsion, olovga chidamli, antistatik va kimyoviy moddalarga bardoshli materiallardan tayyorlanishi kerak.

Nazariy asoslardan biri — materialshunoslik tamoyillari asosida matolarni to‘g‘ri tanlashdir. Aramid, modakril, karbonli tolalar va boshqa issiqlikka chidamli kompozit tolalar neftchilar uchun eng optimal hisoblanadi. Ular yuqori haroratda erimaydi, yonmaydi va o‘zining shaklini saqlaydi. Antistatik iplar qo‘shilgan matolar elektrostatik zaryadning to‘planishini oldini oladi. Maxsus polimer qoplamalar (masalan, poliuretan, PVC) matolarga kimyoviy moddalar, neft va moylarga nisbatan bardoshlilik beradi. Membranali materiallar esa nafas oluvchi, lekin suv o‘tkazmaydigan himoya qatlamini yaratib, sovuq va nam iqlim sharoitida ishlashni yengillashtiradi[5].

Neftchilar kiyimining konstruktiv yechimi nazariyaning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, inson tana tuzilishi, harakatlanish dinamikasi va ergonomik qulaylik mezonlariga asoslanadi. Kiyim konstruksiyasi harakat erkinligini cheklamasligi, bukilish, cho‘zilish va egilishlar vaqtida noqulaylik tug‘dirmasligi zarur. Shu maqsadda tirsak, tizza va yelka qismlariga kuchaytirilgan qavatlar qo‘shiladi, bel qismi elastiklashtiriladi, yoqa baland qilinadi, tikuv choklari esa ikki yoki uch qatlamli mustahkam holatda ishlanadi. Choklar ustidan issiqlik va mexanik ta’sirdan himoya qiluvchi lenta

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

tortilishi, metall detallar minimal darajada qo‘llanilishi ishlab chiqarishda xavfsizlik nuqtai nazaridan ham muhimdir.

Nazariy jihatdan maxsus kiyimlar tizimi assortimenti ketma-ketlik asosida shakllanadi. Ya’ni, turli ish sharoitlari uchun alohida komplektlar yaratiladi: bazaviy kundalik komplekt, antistatik komplekt, yuqori haroratlar uchun issiqdan himoya to‘plami, sovuq iqlim uchun issiqlik izolyatsion to‘plam, yomg‘ir va namlikka chidamli komplekt va boshqalar. Bu assortiment tizimining modul shaklda bo‘lishi iqtisodiy samaradorlikni oshiradi, hamda har xil sharoitlarda kiyim qismlarini mos ravishda almashtirish imkonini beradi[6].

Ushbu maqolada ko‘rilgan masaladan shuni ko‘rishimiz mumkinki nazariy asoslardan yana biri — ergonomik talablar tizimi bo‘lib, u kiyimni inson fiziologik jarayonlari bilan moslashtirishga qaratilgan. Maxsus kiyim inson tanasining termoregulyatsiya jarayoniga to‘sqinlik qilmasligi, terlashni kamaytirishi, yetarli havo almashinuvini ta’minlashi zarur. Kiyimning vazni yengil, ichki qatlami esa ekologik xavfsiz materiallardan tayyorlangan bo‘lishi lozim. Shuningdek, kiyimlar antropometrik me’yorlarga mos ravishda erkaklar va ayollar uchun alohida konstruksiyaga ega bo‘lishi ham nazariy talab sifatida qaraladi.

Adabiyotlar

[1]. Tursumatova Shaxlo Samiyevna, & Mamatqulova Saida Raxmatovna. (2022). The importance of creating embroidery patterns from the methods of artistic decoration in the light industry. Innovative Technologica: Methodical Research Journal,3(05),1–10.

[2].Raxmatovna.M.S.(2022). Analysis of women’s clothes sewing-a study to develop a norm of time spent on the technological process of knitting production. International Journal of Advance Scientific Research.2(03).16-21.

[3].Raxmatovna.M.S.(2022).Research on the development of norms of time spend on the technological process of sewing and knitting production; basic raw materials, their composition and properties.Innovative Technologica: Methodical Research Journal, 3(03), 28-32. ISSN:2776-0987, Volume3, Issue5,May,2022.7

[4]. Raxmatovna.M.S.(2021). The description of perspective fashion trends in men’s clothing. Innovative Technological:Methodical Research Journal,2(10),15-20.

[5].Nizamova, B. B., & Mamatqulova, S. R. (2021). Analysis of the Range Of Modern Women's Coats. The American Journal of Engineering and Technology, 3(9), 18-23.

[6]. Tursunova, X.Sh., Mamatqulova Saida Rahmatovna. (2020). Ayollar paltosi uchun gazlamalar taxlili. 3 rd international congress of the human and social science researches (itobiad).

[7]. Tursumatova S., Tursunov D., Isroilova N. Research on the Production of Special Clothing for Car Repair Workers, Taking into Account Human Ergonomic Characteristics //Eurasian Research Bulletin. – 2023. – T. 17. – C. 204-209.

[8]. Isroilova N. RESEARCH ON THE PRODUCTION OF MEDICAL SUITS BASED ON FLAX FIBER FABRICS //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2025. – T. 3. – №. 6. – C. 405-409.

[9]. Isroilova N. ANALYTICAL STUDY AND FORMATION OF THE ASSORTMENT OF WOMEN'S LIGHTWEIGHT CLOTHING //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2025. – T. 3. – №. 6. – C. 445-451.

[10]. Nozimjonovna, O. I. (2022). CONSTRUCTIVE ANALYSIS OF MODERN CIRCULAR NEEDLE KNITTING MACHINES. American Journal Of Applied Science And Technology, 2(06), 75-79.